



УДК 351.74

БОРОТЬБА З ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЮ ЗЛОЧИННІСТЮ ЯК НАПРЯМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ОРГАНАМИ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Рудой К.М., к. ю. н., доцент,
професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу
Одеський державний університет внутрішніх справ

У статті розглянуто організаційно-правові заходи боротьби з транснаціональною злочинністю як напрям забезпечення міжнародної безпеки органами внутрішніх справ. Досліджуються форми та методи діяльності міліції щодо протидії організованій злочинності. Запропоновані напрями удосконалення діяльності органів внутрішніх справ України у сфері протидії транснаціональній злочинності в Україні та забезпеченні міжнародної безпеки.

Ключові слова: *органи внутрішніх справ, міжнародна безпека, правопорядок, захист прав та свобод людини, транснаціональна злочинність.*

В статье рассмотрены организационно-правовые меры борьбы с транснациональной преступностью как направления обеспечения международной безопасности органами внутренних дел. Исследуются формы и методы деятельности милиции по противодействию организованной преступности. Предложены пути совершенствования деятельности органов внутренних дел Украины по противодействию транснациональной преступности и обеспечению международной безопасности.

Ключевые слова: *органы внутренних дел, международная безопасность, правопорядок, защита прав и свобод человека, транснациональная преступность.*

Rudoi K.N. FIGHT AGAINST TRANSNATIONAL CRIMINALITY AS DIRECTION OF PROVIDING OF INTERNATIONAL SAFETY ORGANS OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

In the article the organizational and legal measures of fight are considered against transnational criminality as to direction of providing of international safety the organs of internal affairs. Forms and methods of activity of militia are probed in relation to counteraction the organized crime. The offered directions of improvement of activity of organs of internal affairs of Ukraine are in the field of counteraction transnational criminality in Ukraine and providing of international safety.

Key words: *organs of internal affairs, international safety, law and order, defence of rights and freedoms of man, transnational criminality.*

Пошук оптимальних форм боротьби зі злочинністю органів внутрішніх справ завжди був предметом уваги науковців і практиків. Цією проблематикою займалися Ю.П. Битяк, О.М. Бандурка, А.І. Берлач, І.П. Голосніченко, В.Л. Грохольський, Ю. М. Грошевий, Л.М. Давиденко, В.В. Долежан, Д.Г. Заброта, В.О. Заросило, Д.П. Калаянов, С.В. Ківалов, Є.М. Моїсєєв, Є. М. Попович, В.Б. Ястребов, М.К. Якимчук та інші.

Протягом останнього десятиліття у світовій політиці відбулися значні зміни, що призвели до концептуального перегляду способів та засобів забезпечення міжнародної безпеки. Передусім йдеться про склад, зв'язки, динаміку та масштабність загроз як на національному, так і на міжнародному рівні. Поява нових загроз та необхідність побудови відповідної стратегії реагування стало викликом для європейської безпекової політики. Стратегія національної безпеки України [1] визначає транснаціональну організовану злочинність серед загроз, що стають дедалі інтенсивнішими, охоплюють нові регіони та держави. Серед найгостріших викликів національній безпеці зазначається і неспроможність держави виконувати її функції у сфері захисту прав і свобод людини і громадянина. У той же час глибинні причини, що обумовлюють цей виклик, на нашу думку, повною мірою не розкриваються. У цьому зв'язку до-

цільним було б зазначити серед таких причин і вплив організованої злочинності на діяльність органів влади та управління, передусім правоохоронних, що не лише унеможлиблює їх ефективне функціонування, а перетворює їх на складові ланки кримінальних мереж, що мають транснаціональний характер.

Разом із тим Стратегія-2020 вказує на незадовільний стан системи національної безпеки, поширення корупції у її органах, як чинник, що перешкоджає розв'язанню проблем суспільного розвитку та призводить до низки негативних наслідків [2].

У цілому Стратегія не розглядає окремо організовану злочинність як загрозу національній безпеці та, відповідно, не пропонує заходів із протидії цьому явищу. Вона також не містить пропозицій щодо міжнародного співробітництва у цій та пов'язаних із нею сферами. На нашу думку, Стратегія, окрім іншого, має визначати основні загрози національній безпеці, а також напрями та компетенції суб'єктів її забезпечення, у контексті реалізації як внутрішньої, так і зовнішньої політики держави.

Концепція державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю [5] вказує на загрозу з боку цього явища для суспільства та економіки, а міжнародне співробітництво визначено серед напрямів реалізації цієї Концепції. У той же час Концепція

не вказує на вплив організованої злочинності на політичну систему держави, діяльність органів влади та управління, у тому числі правоохоронних органів.

У контексті міжнародного співробітництва Концепція передбачає адаптацію законодавства відповідно до нормативно-правової бази ЄС, удосконалення взаємодії правоохоронних органів України із партнерськими органами інших країн, розширення міжнародної нормативно-правової бази, налагодження обміну досвідом. Концепція не зазначає такий напрям співробітництва, як участь у міжнародних ініціативах, співробітництво з компетентними організаціями.

Узагальнюючи розгляд нормативно-правової бази, що регулює міжнародне співробітництво органів державної влади у сфері протидії організованій злочинності у правоохоронній системі держави, можна зауважити, що відповідне правове підґрунтя такого співробітництва у нашому законодавстві на сьогодні існує. У той же час конкретні заходи щодо здійснення такого співробітництва та його напрями на законодавчому рівні повною мірою не визначені, а передбачені програмами, концепціями та стратегіями положення мають загальний характер, а їх реалізація не матиме суттєвого впливу на вирішення проблеми зменшення кримінального впливу на правоохоронний сектор держави [8, с. 227].

Міжнародне співробітництво органів внутрішніх справ України щодо протидії організованій злочинності у правоохоронному секторі нашої країни обумовлено транснаціоналізацією організованої злочинності у цілому, що має вплив і на розвиток оперативної обстановки на цьому напрямі, з одного боку, та міжнародними зобов'язаннями України як учасника конвенцій, що стосуються протидії транснаціональній організованій злочинності та корупції.

Специфікою міжнародного співробітництва та правоохоронної діяльності щодо протидії організованій злочинності, є те, що воно здійснюється у двох тісно взаємопов'язаних сферах – протидії організованій злочинності та протидії корупції. Це, у свою чергу, веде до розширення сфери партнерських відносин та ширшої у порівнянні із іншими напрямками правоохоронної діяльності взаємодії із міжнародними організаціями політичної спрямованості, орієнтованими на підтримку системи належного врядування та доброчесності.

Співробітництво органів внутрішніх справ України з іншими правоохоронними органами щодо протидії організованій злочинності передбачає проведення спільних організаційно-правових заходів та операцій із виявлення та знешкодження організованих злочинних угруповань та їх зав'язків в органах влади та управління, у тому числі правоохоронних органах, проведення спільних перевірок фізичних та юридичних осіб, що підозрюються у причетності до організованої злочинності, обмін інформацією оперативного характеру.

Допоміжними для нього є міжнародне співробітництво, що здійснюється під час проведення дво- та багатосторонніх переговорів, участі у роботі міжнародних організацій,

організації візитів, обміні кореспонденцією, а також технічне, що здійснюється у формі проведення стажувань, організація спільних досліджень, обміні експертами, отриманні технічної допомоги.

У ході здійснення міжнародного співробітництва можна застосовувати лише методи, передбачені національним законодавством кожної із сторін. З іншого боку, міжнародні конвенції з правоохоронних питань передбачають певний «набір методів», спільний для усіх держав, що є сторонами цих нормативно-правових актів. Так, Конвенції ООН 1988 та 2000 років передбачають проведення контрольованих поставок, Конвенція ООН 1988 року – створення спільних оперативних груп, Конвенція ООН 2000 року – використання електронного та інших видів спостереження та агентурних операцій, а також проведення перевірок за запитами іншої сторони. Таким чином, ці методи можуть використовуватися усіма країнами – учасницями зазначених конвенцій.

Міжнародне співробітництво щодо протидії організованій та транснаціональній злочинності може включати проведення міжнародних контрольованих поставок предметів та коштів, створення спільних оперативних груп та проведення ними відповідних заходів, спільне використання агентури та негласних співробітників правоохоронних органів, проведення опитувань, оперативних перевірок, встановлення абонентів телефонних номерів, обмін документами, вилучення предметів, зброї, коштів тощо, захоплення злочинців та інші дії із припинення злочинної діяльності, проведення оперативно-технічних заходів.

Співробітництво у рамках міжнародних організацій здійснюється за такими напрямками, як удосконалення міжнародної нормативно-правової бази з питань боротьби з корупцією та організованою злочинністю, напрацювання рекомендацій із протидії цим загрозам, удосконалення методики правоохоронної діяльності, налагодження робочих контактів із представниками правоохоронних органів, спецслужб та інших компетентних установ зарубіжних країн, а також міжнародних організацій, запобігання прийняттю рішень, що можуть мати негативний вплив на реалізацію державної політики нашої країни та інформування представників інших країн щодо діяльності України на лінії протидії корупції та організованій злочинності [7, с. 145].

Співробітництво на дво- та багатосторонньому рівні у рамках оперативно-розшукових справ потребує з'ясування компетенції партнерського органу, його статусу та можливостей. Варто зазначити, що досить широке коло органів антикорупційної спрямованості, що існують у різних країнах світу, не можуть здійснювати правоохоронних заходів і створені з метою забезпечення доброчесності та належного врядування, запобігання корупції шляхом впровадження процедур та правил, заохочення громадського контролю тощо. Такі структури хоча і можуть надавати оперативно-значущу інформацію, не зможуть виконати запити щодо проведення певних оперативно-розшукових заходів. Як правило, на



етапі реалізації оперативної інформації вони залучають національні поліцейські структури.

На відміну від співробітництва з міжнародними організаціями, співробітництво з правоохоронними органами орієнтоване передусім на здійснення спільних оперативно-розшукових заходів, що зумовлене компетенцією органів внутрішніх справ України як правоохоронного органу спеціального призначення, покладеними на нею чинним законодавством завданнями. У той же час проведення спільної операції чи обмін оперативною інформацією передбачає здійснення певних заходів із налагодження та підтримки контактів, що можна віднести до міжнародної діяльності органів внутрішніх справ.

Співробітництво органів внутрішніх справ України із правоохоронними органами зарубіжних країн щодо протидії транснаціональній злочинності передбачає здійснення спільних оперативно-розшукових заходів, спрямованих на виявлення та знешкодження організованих злочинних угруповань, притягнення до відповідальності їх членів та корумпованих зв'язків в органах влади та управління. Окрім цього, воно передбачає обмін інформацією оперативного характеру та проведення її перевірки за запитом партнерської сторони.

Спільні оперативно-розшукові заходи можуть проводитися як за окремими розробками, так і у рамках триваліших операцій, що здійснюються як на міжнародному, так і на внутрішньодержавному рівнях.

Аналіз матеріалів оперативно-розшукових справ, реалізованих органами МВС України, дає підставу зазначити, що при проведенні міжнародних операцій варто комбінувати оперативно-розшукові та процесуальні дії, бути готовими до залучення на певних етапах різних партнерських правоохоронних органів, постійного корегування заходів, у тому числі й таких, що здійснюються на міжнародному рівні, застосовувати різні механізми процесуального та адміністративного характеру.

Таким чином, боротьба з транснаціональною злочинністю як напрям забезпечення міжнародної безпеки органами внутрішніх справ України – це комплекс організаційно-правових заходів, до яких належать виявлення та знешкодження транснаціональних організованих злочинних угруповань, що мають вплив на правоохоронну систему держави; ознайомлення із досвідом роботи партнерських правоохоронних органів та спецслужб з протидії корупції та організованій злочинності; удосконалення механізмів взаємодії у рамках міжнародного співробітництва – налагоджен-

ня каналів зв'язку, визначення методики виконання та підготовки запитів тощо; отримання інформації щодо способів діяльності зазначених злочинних структур; координація роботи спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ України в рамках проведення міжнародних операцій; отримання інформації щодо можливих спрямувань спецслужб іноземних держав до громадян України з метою їх вербування та подальшого введення до транснаціональних злочинних структур; здійснення профілактики втягуванню українських громадян у протиправну діяльність на транснаціональному рівні; удосконалення методів діяльності органів внутрішніх справ України у цій сфері; розширення кола правоохоронних органів та спецслужб інших держав, із якими МВС України підтримує партнерські стосунки; підвищення позицій України у міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції та організованої злочинності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
2. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/18688.html>.
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція від 07.08.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 № 3341-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3341-12>.
5. Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю: Указ Президента України від 21 жовтня 2011 року № 1000/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1000/2011>.
6. Берлач А.І. Основні принципи запобігання та протидії корупції в Україні: характеристика та стан додержання // Сучасний стан та перспективи розвитку адміністративного права та процесу: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 10-11 жовтня 2014 р. – Одеса: ОДУВС, 2014. – 208 с.
7. Рудой К.М. Протидія кіберзлочинності як напрям забезпечення міжнародної безпеки ОВС України // Публічне право. Науково-практичний юридичний журнал. – 2015. – № 3(19). – С. 144-149.
8. Рудой К.М. Основні напрямки міжнародного співробітництва органів внутрішніх справ України щодо забезпечення міжнародної безпеки // Південноукраїнський правничий часопис. Науковий журнал. – 2014. – № 4. – С. 226-228.
9. Рудой К.М. Актуальні проблеми протидії органів внутрішніх справ України нелегальній міграції // Правова держава. – 2014. – № 18. – С. 47-51.